

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г.Шевченка

**Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського**

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Завідувач кафедри
А.М. Острячко
(підпис) (прізвище та ініціали)

ПРОГРАМА ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Освітня програма 032 Історія та археологія

2020 рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № 1 від “01” вересня 2020 року.

Розробники: Дорохіна Тамара Федорівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства.

Мова навчання – українська.

Навчальна етнографічна практика займає важливе місце в системі професійної підготовки майбутнього історика. *Головна мета етнографічної практики:* розширення знань студентів з українознавчих дисциплін; набуття практичних вмінь та навичок, пов'язаних із збиранням етнографічного матеріалу; оволодіння основними методами і прийомами дослідження та отримання наукової інформації. В умовах сучасної уніфікації народної культури малих і великих населених пунктів, різних регіонів України, змішання культурних традицій, зібрана інформація дозволить не тільки створити відповідну базу даних, але й зафіксувати особливості народної культури станом на початок ХХІ ст.

Методика сучасних етнографічних досліджень передбачає використання комплексного підходу, який об'єднує такі методи як спостереження, опитування, анкетування, інтерв'ю, порівняльно-історичний, типологічний та ін., а також дозволяє використання різних технічних засобів.

Практика розрахована на колективні студентські пошуки разом з індивідуальною роботою. В ході польової етнографічної практики відбувається активізація індивідуальних здібностей студентів, перевірка і застосування теоретичних знань, які вони отримали у період навчання.

Інформація, отримана студентами під час проходження практики, може у подальшому використовуватися для підготовки курсових та випускних проєктів, публікацій, доповідей на наукових конференціях, написання монографій тощо. Зібрані матеріальні пам'ятки можуть поповнити експозиції краєзнавчого музею, народознавчої кімнати навчального закладу тощо.

Згідно навчальним планам навчальна етнографічна практика проводиться за планом:

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	заочна форма
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Нормативна	
	Напрямок підготовки 032 Історія та археологія		
Загальна кількість годин – 150 год.		Курс:	
		II	II
		Семестр	
		IV	IV
Тривалість: 2 тижні	Освітній ступінь: «Бакалавр»	Вид контролю: залік	

I. Цілі та завдання практики

У Навчально-науковому інституті історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського етнографічна практика студентів є невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 032 Історія та археологія. Практика проводиться на 2-му курсі і є логічним продовженням попередньо опанованих студентами українознавчих дисциплін, зокрема, етнографії та етнології України. Метою практики є закріплення і поглиблення етнографічних знань і, водночас, пропедевтика історико-краєзнавчих та культурологічних дисциплін на наступних курсах навчання.

Мета етнографічної практики полягає в тому, щоб перевірити (застосувати) теоретичні знання в практичних умовах, а також навчити студентів проводити польові дослідження та опрацьовувати зібраний матеріал. Дотримання вимог організації та проведення польової роботи забезпечує необхідну якість зібраних етнографічних джерел та ґрунтовність наукових висновків щодо них.

Згідно з поставленою метою перед практикантами постають наступні завдання:

1. Поглиблення і закріплення етнографічних знань, застосування їх у практичній діяльності.
2. Оволодіння вміннями і навичками методики проведення польових етнографічних досліджень.
3. Формування навиків організаційної роботи.
4. Організація творчої колективної та індивідуальної роботи.
5. Набуття журналістських (кореспондентських) навичок роботи.
6. Формування психологічної і практичної готовності до роботи з різновіковою аудиторією.
7. Організація та проведення збирання фольклорно-етнографічного матеріалу, документування його і введення (по-можливості) у науковий обіг.

Отримані студентами на практиці навички самостійної роботи повинні стати основою для широкого їх застосування при продовженні навчання на наступних курсах та під час трудової діяльності.

До основних завдань етнографічної практики можна віднести виявлення, опис та збереження джерел матеріальної і духовної культури різноетнічного населення Чернігівщини та інших регіонів України. Зібрані матеріали слугують підґрунтям для реконструкції традицій та обрядів різних етнокультурних груп, проведення етнографічних форумів, семінарів, виставок, поповнення музейних колекцій тощо. Студенти отримують навички планування та організації науково-дослідної роботи, каталогізації знахідок, роботи з різними видами (групами) етнографічних джерел, ведення польового щоденника, застосування технічних засобів запису та збереження інформації.

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі проходження етнографічної практики:

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

СК 5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.

СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК 12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами. ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

II. Зміст практики

Етнографічна практика передбачає наступні етапи роботи:

1. **Проведення настановчої конференції.** До початку етнографічної практики (термін може корегуватися) має бути проведена настановча Конференція за участі представників адміністрації Інституту, завідувача кафедри історії, археології та краєзнавства, керівника практики, методистів, кураторів навчальних груп, які проходять практику та студентів-практикантів.

Під час конференції представник адміністрації або керівник практики оголошує наказ «Про проходження літньої етнографічної практики студентами II курсу (назва групи, спеціальності, спеціалізації) Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського». Оголошується склад експедиційних груп – керівники і студенти, мета та завдання практики. Під час Конференції проводиться інструктаж з охорони праці, надається методична консультація, бібліографічна допомога. Методисти розподіляють студентів на підгрупи, знайомлять з загальними та індивідуальними завданнями, пояснюють систему оцінювання роботи та вимоги до її захисту;

2. **Підготовча робота студентів передбачає:**

- ознайомлення з історією, культурою та особливостями обраного для проведення етнографічної практики населеного пункту на основі вивчення літературних та архівних джерел;
- визначення основних напрямків науково-дослідної роботи по збору етнографічного матеріалу;
- ретельне опрацювання опитувальників для роботи з респондентами;

3. **Польова експедиційна робота** проводиться на території обраної бази експедиції згідно з Програмою практики;

4. **Опрацювання** зібраного етнографічного та фольклорного *матеріалу*;

5. **Підготовка звітної документації**;

6. **Проведення підсумкової звітної Конференції** з етнографічної практики (захист практики).

Польові дослідження є одним із найскладніших і відповідальних процесів етнографічної практики. Від рівня їх підготовки та професійної майстерності студентів залежить успіх практики. Використовуються такі види польової роботи:

особисті спостереження дослідника (студенти адаптуються в нових умовах, знайомляться з населеним пунктом та місцевими мешканцями, визначають найцікавіші події, явища та пам'ятки культури, вивчають місцеві традиції та обряди, приймають участь у культурно-просвітницьких заходах населеного пункту тощо);

опитування населення являє собою найскладніший вид польової роботи, успішне проведення якої вимагає дотримання таких основних положень: дослідник має налаштувати інформатора (респондента) на невимушену довірливу розмову; коригувати бесіду у відповідності з опитувальником; фіксувати інформацію за допомогою технічних засобів тощо;

фіксація речових матеріалів шляхом замальовок, фотографування, креслення тощо;

збір етнографічних експонатів (матеріалів) з метою вивчення, збереження та пропагування української (регіональної) культури шляхом поповнення експозицій краєзнавчих музеїв, кімнат народознавства тощо.

Перший день експедиції передбачає розселення практикантів; знайомство з населеним пунктом. Керівники практики за допомогою представників місцевих інституцій складають список респондентів – носіїв етнокультури, які можуть виступити інформаторами.

У перший день доцільно організувати екскурсію по населеному пункту, визначити важливі установи й організації, які можуть зацікавити з етнографічної точки зору та у якості допоміжних осередків збору інформації (заклади освіти, бібліотеки, краєзнавчі музеї, сільрада тощо). У кінці дня підводяться підсумки роботи та плануються заходи на наступний день.

Кожного наступного дня студенти-практиканти, розподілені на підгрупи, займаються збором інформації з обраного напрямку дослідження. Зустріч з респондентами передбачає попередню домовленість.

Слід зазначити, що окрім щоденного виконання науково-дослідних завдань, студенти займаються вирішенням побутових питань, організовують та проводять заходи культурно-розважального характеру.

Під час етнографічної практики доцільно використовувати такі методи дослідження: спостереження, усне опитування, анкетування, інтерв'ю, метод пережитків, структурно-функціональний та порівняльно-історичний. Опитування – один з головних методів збирання інформації в етнографічному і етносоціальному дослідженні. Опитування базується на соціально-психологічній взаємодії дослідника та опитуваного. Проте, запропоновані методи використовуються, як правило, в комплексі.

Одним із важливих етапів етнографічної практики є обробка зібраного польового матеріалу. Існують певні правила цієї роботи: всі записи необхідно розшифрувати, опрацювати; документальний матеріал – пронумерувати та позначити вихідними даними (назва експедиції, дата та місце її проведення, джерело інформації, коротка характеристика експедиції тощо). Польові записи мають супроводжуватися тематичним покажчиком та словником регіональних і локальних назв.

Важливе значення має правильне оформлення звітної документації. Консультації з цього приводу надаються керівником, методистами протягом всього терміну практики.

Виконання і своєчасне подання керівникові практики вказаних раніше звітних матеріалів (щоденник, анкети, використані опитувальники, розшифровки аудіоматеріалів респондентів, узагальнений звіт з практики, графічні матеріали, фото- та відеозаписи) є підставою для зарахування студентам проходження етнографічної практики.

Основні види діяльності

I. Навчальна діяльність

Опрацювання наукової, науково-популярної літератури, періодичної преси тощо, в яких представлена історико-культурна інформація про населений пункт, де буде проходити практика. Використання (перевірка) отриманих українознавчих знань та набуття навиків проведення польової етнографічної роботи: опитування та фотографування респондентів; фіксація розмови з респондентами на електронних носіях, в щоденниках експедиції; фіксація етнографічних матеріалів фото-, відеообладнанням; збирання та опис предметів побуту тощо. Під час проведення етнографічних досліджень студенти керуються Програмою практики, підготовленою викладачами кафедри історії України, археології та краєзнавства.

II. Виховна діяльність

Пошуково-дослідна етнографічна робота передбачає залучення молоді до витоків народної культури, впливає на формування української ментальності, національної свідомості, патріотизму, зміцнює зв'язок між поколіннями, виховує відповідальність за збереження культурно-історичної пам'яті. Під час етнографічної практики студенти знайомляться з побутом місцевих родин, громадським життям населеного пункту, особливостями регіональної народної педагогіки тощо, що в подальшому використовується у педагогічній діяльності. Вивчення особливостей традиційно-побутової культури населеного пункту допоможе подолати стереотипи стосовно села і сільської культури та сформуванню інтересу до пізнання характеру та побуту народу. Під час практики студенти ознайомлюються з особливостями організації виховної роботи в місцевій загальноосвітній школі (українознавчого спрямування зокрема); беруть участь у народних обрядодіях (весілля, похорони, христини, свято Івана Купала, обжинки тощо); переймають досвід народних майстрів (вишивкарів, гончарів, ткаль, кулінарів та ін.) тощо.

III. Методична діяльність

Матеріали, зібрані під час етнографічної експедиції, студенти можуть використовувати під час написання реферативних, курсових, кваліфікаційних робіт; при розробці планів-конспектів уроків з українознавчих дисциплін, сценаріїв позаурочних тематичних заходів тощо. Знайомство студентів з побутом населення та їх культурою, залучення до участі у календарно-обрядових святах, різноманітних культурно-просвітницьких заходах разом з місцевими жителями є важливим етапом в системі підготовки студентів до українознавчої роботи в закладах освіти.

IV. Дослідницька діяльність

Студенти здійснюють науково-дослідну пошукову роботу згідно з тематикою, визначеною кафедрою історії України, археології та краєзнавства. Під керівництвом викладачів кафедри практиканти вивчають історію населених пунктів, особливості культури, прозовий та поетичний фольклор, народні промисли, види декоративно-прикладного мистецтва, календарну та родинну обрядовість тощо. Результати науково-

дослідної роботи можуть бути представлені на наукових семінарах, тематичних конференціях; у різнорівневих навчальних закладах під час урочної та позаурочної роботи (народознавство, краєзнавство та ін.); при написанні наукових статей, есе тощо. Зібраний етнографічний матеріал має стати основою для написання курсових та кваліфікаційних робіт студентів.

Види і методи збору етнографічної інформації

Для етнографії характерний комплексний підхід до предмету дослідження, використання джерел, характеристик, методів і прийомів суміжних дисциплін. Це потребує глибокого вивчення методології збору польових матеріалів, шляхів дослідження, осмислення і пізнання етносів та їх традиційно-побутової культури.

Збираючи польовий етнографічний матеріал, кожен дослідник має прагнути якомога повніше і достовірніше ознайомитися з інформацією про об'єкти своїх наукових зацікавлень. Серед методів і видів збору інформації можуть бути використані такі:

- 1) спостереження;
- 2) анкетування;
- 3) усне опитування респондентів;
- 4) інтерв'ю;
- 5) метод комплексного аналізу;
- 6) метод пережитків (реконструктивний);
- 7) порівняльно-історичний метод;
- 8) метод типологічного аналізу;
- 9) наочні: графічні, фото- і відеофіксація.

Спостереження – пасивний метод наукового дослідження, за якого спостерігач не впливає на розвиток подій, не організовує спеціальних умов, а отримує дані безпосередньо за допомогою органів чуття або наукових інструментів. Це реєстрація фактів, явищ, процесів, які відбуваються в соціальній реальності.

Анкетування – метод збору інформації, що передбачає використання письмового опитувальника. Анкета може мати форму бланка-опитувальника, в якому слід підкреслити правильну відповідь.

Цей метод, зручний для отримання статистичних даних про етнографічний пункт, його населення, а також інших відомостей, коли для дослідження необхідним є масове охоплення населення.

Питання в анкеті сформульовані чітко, їхня кількість не повинна бути переобтяжувальною для інформатора. Респонденти можуть заповнювати анкети в присутності дослідника або самостійно, що забезпечує масовість. Анкетування здатне спотворювати висновки через недобросовісне заповнення опитувальників респондентами.

Усне опитування респондентів – передбачає безпосередній діалог дослідника з респондентом, у процесі якого етнограф, виходячи із цілей

дослідження, за певним планом ставить запитання інформатору і фіксує отриманий матеріал (письмово, на диктофон або за допомогою відеотехніки).

Одним із видів усного опитування є *інтерв'ю*, що обов'язково передбачає особисту бесіду дослідника з інформатором. В етнографії практикуються відкриті інтерв'ю, що заздалегідь визначають основні питання бесіди. Якість інтерв'ю залежить від взаємодії і взаєморозуміння дослідника та респондента.

В основі *методу комплексного аналізу* лежить підхід до етносів, їх етногенезу, культури і побуту як до неповторних міжпоколінних людських спільнот із своєрідною внутрішньою мозаїкою і складною соціальною структурою. Щоб дати достатньо повну характеристику етнічних спільнот, дослідники проводять комплексні польові експедиції. При їх проведенні прагнуть зібрати достатню кількість матеріалу, який дав би змогу скласти детальну характеристику етносів. Етнографія широко використовує фактичні дані і висновки інших наук, зокрема: археології, антропології, історії, фольклористики, лінгвістики, географії, зоології, ботаніки, мистецтвознавства, релігієзнавства та інших. Отже, суть методу комплексного аналізу зводиться до широкого використання даних етнографії у поєднанні з матеріалами і висновками інших наук.

В основу *методу пережитків* покладено факт, що в культурі кожного народу зберігається чимало залишкових явищ (пережитків) культури і побуту попередніх історичних епох у вигляді традиційних звичаїв, обрядів, вірувань, звичок, норм поведінки і виховання, художніх смаків та інше. Спираючись на них, можна вести не лише реконструкцію окремих явищ традиційно-побутової культури більш ранніх історичних епох, а й повністю відтворити культурно-побутові комплекси.

Порівняльно-історичний метод дає можливість виявити особливе і загальне в розвитку етносів та їх культури, з'ясувати причини цих спільностей і відмінностей, уточнити генезу і поширення окремих явищ матеріальної, духовної і соціальної культури, пояснити причини і процес формування історико-етнографічних областей, вивчити етногенез народів, реконструювати історію первісного суспільства та інше.

Сучасний порівняльно-історичний метод розглядає етноси та їх культури як цілісні системи, враховує як загальні тенденції їх розвитку, так і вплив місцевих факторів на складання особливостей їх традиційно-побутової культури. Нині застосовуються три види порівнянь: історико-генетичні, історико-типологічні та історико-дифузійні. Історико-типологічні порівняння проводять при вивченні компонентів культури етносів, які побутують і нині, так і тих, які відтворюються на основі різноманітних джерел. При цьому в генетично споріднених культурах виявляють схожі компоненти, вивчають їх генезу до виявлення архетипів, окреслюють і картографують ареали їх поширення.

Метод типологічного аналізу є загальноприйнятим і універсальним методом систематизації й аналізу емпіричного матеріалу. Він дає змогу виділити з масового фактичного матеріалу загальні особливі, схожі і однакові

явища традиційно-побутової культури, згрупувати їх в окремі системи чи цілісності. Головним поняттям методу є тип – побудована дослідником ідеальна модель, яка передає найбільш істотні ознаки і риси досліджуваних явищ, об'єктів чи етнічних спільнот. При цьому відкидають значну кількість другорядного і неістотного фактичного матеріалу. Етнологія користується такими процедурами типологічного аналізу, як класифікація, типологізація і періодизація. Типологічний аналіз як своєрідний метод наукового дослідження дає добрі результати тоді, коли поєднуються всі названі вище процедури аналізу. Таке поєднання не лише аналізує вже зафіксовані явища традиційно- побутової культури, але й виявляє конкретні об'єкти, які ще не зафіксовані і не вивчені наукою.

Для фіксації даних про об'єкти матеріальної культури (архітектура, вишивка, килимарство, одяг тощо) використовують *графічні методи: малювання, креслення, копіювання, та фото-, відеофіксацію*. У зв'язку із цим дослідник повинен мати елементарні навички малювання і креслення, а також фото- і відеознімання (вміти дібрати вдалий ракурс, освітлення).

З метою опрацювання отриманих етнографічних матеріалів використовуються *комплексний, системний аналіз, узагальнення, класифікація, зіставлення*, а також *статистичний* (наприклад, для обробки даних етнодемографічного характеру про релігійний склад мешканців села, склад сімей та ін.) та *реконструктивний методи*.

Звіт про результати практики

Останні дні практики (кількість днів визначають керівники практики) рекомендовано присвятити обробці зібраного матеріалу, його систематизації та впорядкуванню. Ефективніше реалізація цього завдання досягається за умови колективної роботи членів експедиційної групи: спільного прослуховування аудіозаписів та переглядання відео, заповнення щоденника, пригадування деталей індивідуальних спостережень, уточнення паспортизаційних даних, узагальнення висновків.

Захист фольклорної та етнографічної практик проходить у два етапи: I етап – перевірка керівниками практики поданих студентами матеріалів та рекомендація їх до захисту; II етап – безпосередньо захист, на якому студенти презентують історію досліджуваного населеного пункту, звітують про зібрані фольклорні та етнографічні матеріали.

Звітна конференція – відкритий захід, на який запрошується керівництво, викладачі та студенти Навчально-наукового інституту та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського, працівники місцевих музеїв, учні міських шкіл тощо. Керівники практики, за згодою керівництва Інституту, відзначають найкращі наукові доповіді студентів та рекомендують їх до друку у студентському науковому збірнику. Під час звітної Конференції студенти, окрім доповідей та відео-презентацій, готують виставку зібраних зразків матеріальної культури, виконують фольклорні твори, записані під час практики, демонструють фрагменти календарної та родинної обрядовості тощо.

Зібраний матеріал може бути використаний при написанні студентами статей, кваліфікаційних робіт тощо, які засвідчать набуття навиків аналізувати наукову, монографічну, періодичну літературу, працювати з архівними матеріалами, результатами польових досліджень, узагальнювати теоретичні та емпіричні дані, використовувати значний арсенал методів наукового дослідження та робити аргументовані висновки.

III. Організація та керівництво практикою

Відповідальність за організацію і проведення практики покладається на дирекцію Інституту. Оперативне вирішення питань, пов'язаних з організацією практики, здійснює керівник етнографічної практики Інституту. Безпосереднє виконання програми практики забезпечують керівники створених на базі Інституту етнографічних експедицій.

До обов'язків керівника практики Інституту входить підготовка наказу про практику, загальне керівництво та координація діяльності сформованих на базі Інституту етнографічних експедицій. У випадку виникнення форсмажорних обставин (карантинні заходи, вимушені відпустки та ін.) зміни до графіків (термінів) проходження практики вносяться розпорядженням директора, Інституту.

IV. Бази практики

Базами практики можуть бути наукові станції НУЧК імені Т.Г. Шевченка в Любечі та Седневі (Чернігівська область), які мають необхідну матеріальну базу та можуть забезпечити виконання завдань практики.

Студенти можуть обирати місце проходження практики з дозволу керівництва Інституту. Такий дозвіл надається лише за умови, що обране місце практики відповідає вимогам щодо забезпечення виконання завдань практики та охороні праці.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань студентів за кредитно-модульною системою
 Кожен з двох модулів (01.07–07.07; 07.07.–14.07.) оцінюється до 35 балів.
 Під час заліку студент може отримати до 30 балів.

Бали за виконані завдання:

- складання плану роботи – до 10 балів
- кількість опитаних респондентів – до 15 балів
- участь у культурно-виховних заходах під час проходження практики (свято Івана Купала, екскурсії та ін.) – до 5 балів
- попереднє опрацювання зібраного матеріалу – до 5 балів
- підготовка звітного матеріалу – до 15 балів
- участь у підсумковій конференції: доповідь, презентація, наочність – до 15 балів.

Література

Артюх Л.Ф. Українська народна кулінарія: історико-етнографічне дослідження. К. : Наукова думка, 1977. 160 с.

Балушок В. Обряди ініціацій українців і давніх слов'ян. Львів – Нью-Йорк : Вид-во М.П.Коць, 1998. 216 с.

Баран В.Д. Черняхівська культура. К. : Наукова думка, 1981. 264 с.

Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні. (Історико-етнографічне дослідження). К. : Наукова думка, 1988. 192 с.

Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців. К. : Унісерв, 2000. 191 с.

Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження : навч. посіб. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 288 с.

Етнографія України. Методичні рекомендації для студентів історичного факультету. Укладач Л. І. Шаповал. Полтава, 2011. 86 с.

Кожолянюк Г. П. Шестаков Ю. П. Етнографічні експедиції та етнологічна практика : Навч. посіб. Чернівці : Рута, 2000. 64 с.

Кравець О. М. Сімейний побут і звичаї українського народу: історико-етнографічний нарис. К. : Наукова думка, 1966. 198 с.

Культура і побуть населення України / За ред. В. І. Наулка. К. : Либідь, 1993. 288 с.

Лозинський Р. Напрямки та методи етногеографічного дослідження міського населення // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. Випуск 2 (10). С. 76–80.

Лозко Г. Українське народознавство. К. : Зодіак–ЕКО, 1995. 368 с.

Макарчук С. А. Етнографія України : Навчальний посібник. Львів : Світ, 2004. 520 с.

Матейко К. І. Український народний одяг. К. : Наукова думка, 1977. 222 с.

Ніколаєва Т. Історія українського костюма. К. : Либідь, 1996. 176 с.

Самойлович В.П. Українське народне житло. К. : Наукова думка, 1972.

32 с.

Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка: Навчально-

методичний посібник. К. : ІЗМН, 1997. 232 с.

Стельмащук Г. Г. Традиційні головні убори українців. К. : Наукова думка, 1993. 240 с.

Що таке етнографічне дослідження? [Електронний ресурс]. Режим доступу :

[//http://www.marketagency.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=760&Itemid=555](http://www.marketagency.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=760&Itemid=555)